ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY
FACULTY OF PHILOSOPHY AND POLITICAL SCIENCE

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
ФАКУЛЬТЕТ ФИЛОСОФИИ И ПОЛИТОЛОГИИ

ЖАС ҒАЛЫМДАР МЕН СТУДЕНТТЕРДІҢ «ФАРАБИ ӘЛЕМІ» АТТЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ МАТЕРИАЛДАРЫ

АЛМАТЫ, 8-11 СӘУІР 2014 ЖЫЛ

2 ТОМ

MATERIALS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE OF STUDENTS AND YOUNG SCIENTISTS “WORLD OF FARABI”

ALMATY, 8-11 APRIL 2014 YEAR

PART 2

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ СТУДЕНТОВ И МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ «ФАРАБИ ӘЛЕМІ»

АЛМАТЫ, 8-11 АПРЕЛЯ 2014 ГОДА

ТОМ 2

Рекомендовано к изданию Ученым советом
факультета философии и политологии КазНУ им.аль-Фараби

Председатель редакционной комиссии:
Масалимова А.Р. - доктор философских наук, профессор, декан факультета факультета философии и политологии
Заместители председателя редакционной комиссии:
Омирбекова А.О. – кандидат философских наук, доцент, заместитель декана по научно-инновационной деятельности и международным связям факультета философии и политологии
Нурышева Г.Ж. – доктор философских наук, профессор, заведующий кафедрой философии
Насимова Г.О. – доктор политических наук, профессор, заведующий кафедрой политологии
Абдирайымова Г.С. – доктор социологических наук, профессор, заведующий кафедрой социологии и социальной работы
Мынбаева А.К. – доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой общей и этнической педагогики
Курманалиева А.Д. - доктор философских наук, профессор, заведующий кафедрой религиоведения и культурологии
Калымбетова Э.К. – кандидат психологических наук, доцент, заведующий кафедрой общей и этнической психологии

В сборнике представлены доклады и выступления участников международной научной конференции студентов и молодых ученых «ФАРАБИ ӘЛЕМІ» факультета философии и политологии, организованной Советом молодых ученых, преподователями, магистрантами и докторантами факультета философии и политологии. В работе конференции приняли участие молодые ученые из различных ВУЗов Казахстана и стран СНГ.

В данном сборнике содержатся статьи и доклады по актуальным проблемам философии, культурологии, религиоведения, политологии, социологии, психологии и педагогики.

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ ФИЛОСОФИИ

Абдихапарова Ғалия ЖАСТАРҒА ҚҰҚЫҚТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ-ЖАҢА ҚАЗАҚСТАНДЫҚ АЗАМАТ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ АЛҒЫ ШАРТТАРЫНЫҢ БІРІ 3

Айтжанова Қызғалдақ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ҰЛТАРАЛЫҚ КЕЛІСІМ МЕН ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ 7

Ақберген Аблай-хан О ПОНЯТИИ «ЦЕННОСТЬ» И ВЗАИМОСВЯЗИ ЦЕННОСТЕЙ И ОБЩЕСТВА 11

Алтайбаева Аяулым «МӘҢГІЛІК ЕЛ» ИДЕЯСЫ - ЖАСТАР ТӘРБИЕСІНДЕ 16

Алтайбаева Аяулым ҚАЗІРГІ ЖАСТАРДЫҢ РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАР АЯСЫНДАҒЫ КОНЦЕПЦИЯЛАРЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ 20

Алтайбаева Аяулым ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭТНОМӘДЕНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫНЫҢ АЛАТЫН ОРНЫ 26

Аскербекова А.М. ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЭТИКА 31

Әйтенова А.Ә. ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ДІН 34

Ж.А. Әмірқұлова, С.А. Жолдыбаева ӘБУ НАСР ӘЛ-ФАРАБИДІҢ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ДІН МӘСЕЛЕСІ 39

Байназаров Абзал ӘЛ-ФАРАБИ ФИЛОСОФИЯСЫНДАҒЫ ЖАН МЕН ТӘН МӘСЕЛЕСІ 41

Брачунова А.А., Кужагельдина Н.У. ОТКРЫТОЕ ОБЩЕСТВО И ЕГО ВРАГИ 45

Дауытбекова М.Қ., Жолдыбаева С.А., Нарзулла Н. БАТЫРЛЫҚҚА ТӘРБИЕЛЕУ МЕКТЕБІ ЖӘНЕ БАТЫРЛЫҚ ӨМІР САЛТЫ РЕТІНДЕ 52

Есмағанбет Нұрбек ДІН – МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРДЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ 57

Жанакулова К.А., Ким Б. ПОЗИТИВИСТСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ЭРНСТА МАХА 62

Ишмаханов Ж. ДІНАРАЛЫҚ КЕЛІСІМ - АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ ҚҰРУ НЕГІЗІ 65

Қалықов Олжас ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫН ОТАНСҮЙГІШТІККЕ ТӘРИБЕЛЕУДІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ 69

Калмуратова Сапарайм О.БӨКЕЕВ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ МАЗМҰН ЖӘНЕ КӨРКЕМДІК ЕРЕКШЕЛІК 74

Киндикбаева К.К. КРИЗИСЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ 79

Киндикбаева К.К. ПРОБЛЕМА ЯЗЫКА И ИДЕНТИЧНОСТИ 84

Құдайбергенова Н.Ж. КОНФУЦИЙ ФИЛОСОФИЯСЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК-МОРАЛЬДЫҚ ИДЕАЛ МӘСЕЛЕСІ 90
Манкеева Г.Р. ҒЫЛЫМИ ТАНЫМНЫҢ ӘДІСТЕРІ 95
Муратова Б.О. МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ 98
Нұралина Б.А. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИСЛАМДЫҚ БІЛІМ БЕРУДІҢ НЕГІЗГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ 100
Нуршаихова Алия О СВОБОДЕ 104
Оразхан Тайыржан, Ә.А. Құранбек ӨТЕЖАН НҰРҒАЛИЕВ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ФИЛОСОФИЯЛЫҚ ОЙТОЛҒАУЛАР 107
Сайдалиева З.Р. «ТРЕТЬЯ ВОЛНА» ТОФФЛЕРА ИЛИ РЕАЛИИ СОВРЕМЕННОГО МИРА 111
Сырбаев Е. ӘЛ ФАРАБИ ФИЛОСОФИЯСЫНДАҒЫ ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚ МӘНІ 115
Танабекова.Г.Б. ҒЫЛЫМНЫҢ ҚОҒАМДАҒЫ ОРНЫ МЕН ҚЫЗМЕТІ 118
Ташманбетова Ш.Х. ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫХ ОСНОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАВЕНСТВА ПРАВ И СВОБОД МУЖЧИН И ЖЕНЩИН В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН 123
Тәттібек Нүргүл ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ САЛАУАТТЫ ӨМІР САЛТЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ 128
Тологон Ж. АҚЫН-ЖЫРАУЛАР ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ДІНИ ДҮНИЕТАНЫМДЫҚ ОЙ-ПІКІРЛЕР 130
Тухмарова Шырынкүл, Айтымбетов Нуркен ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖОҒАРҒЫ БІЛІМ ЖҮЙЕСІНІҢ ЖАСТАРДЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА ӘСЕРІ 139
Умарова З.А. ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ӨНЕР 144
Чутукова Н.К. О РОЛИ НАУКИ В ПЕРЕХОДЕ К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ 146
Шүкірбек Сымбат ӘЛ-ФАРАБИДІҢ БІЛІМ ФИЛОСОФИЯСЫ 151

СЕКЦИЯ РЕЛИГИОВЕДЕНИЯ И КУЛЬТУРОЛОГИИ

С.У. Абжалов, Бұрхан Абдулхаким ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНАН ШЫҚҚАН ИСЛАМ ҒАЛЫМЫ ХҰСАМУДДИН АС-СЫҒНАҚИДЫҢ ӨМІРІ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ 155
С.У. Абжалов, Бұрхан Абдулхаким ИСЛАМДАҒЫ «ТАБАҚАТ» ІЛІМІНІҢ ПАЙДА БОЛУЫ 160
Аймухамбетов Т.Т. СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ ОПРОС ПО ТЕМЕ: «ЧЕЛОВЕК И СОВРЕМЕННОСТЬ» 165
Альджанова Н.К. ЭКРАН ЖӘНЕ АУДИОВИЗУАЛДЫ КОММУНИКАЦИЯЛАР 169
Бекболат А. МЕДИАМӘДЕНИЕТТІҢ ВИРТУАЛДЫ ӘЛЕМІНДНГІ АДАМНЫҢ ЖАҢА МҮМКІНШІЛІКТЕРІ 175

Данияр Б.А. ВОЛОНТЕРСТВО – ВАЖНЫЙ АСПЕКТ УКРЕПЛЕНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА 180
Дүйсенбаева А. Қ. ИСЛАМДАҒЫ АҒЫМҒА БӨЛІНУДІҢ АЛҒЫШАРТТАРЫ ЖӘНЕ СЕБЕПТЕРІ 185
Ермекова Г.С., Нарботаева Д.Қ. ҚҰНДЫЛЫҚТАР ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ ӘБУ НАСР ӘЛ-ФАРАБИДІҢ ЫҚПАЛЫ 190
Жұмағұлова С.М. ОТЫРАР ӨҢІРІНДЕГІ ЕСКЕРТКІШТЕРГЕ СЕМИОТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ 194
Жумаканова Б.М. ЖАРНАМА САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ МӘСЕЛЕСІ 198
Комекова М.О. ҚАЗАҚ БИ ӨНЕРІ МӘДЕНИЕТІНІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ 203
Манасова М.М. ҚАЗАҚСТАН АСТАНАСЫНДА ТУРИЗМНІҢ ДАМУЫ 210
Мантаева Т.С. ШОҚАН УӘЛИХАНОВТЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ ФЕНОМЕНІ 213
Мондашева А.С. ҚАЗАҚ ӘЙЕЛДЕРІНІҢ РӘМІЗДІК БЕЙНЕЛЕРІ 217
Нарымбаев Қ.Д. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ УРБАНИЗАЦИЯ ҮДЕРІСІНІҢ ЖҮЗЕГЕ АСЫРЫЛУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ 221
Орманова А.Қ. ФАНТАСТИКА ЖАНРЫ ҚАЗАҚ МӘДЕНИЕТ ӘЛЕМІНДЕ 223
Сейдахметов М.Б. ЖАСТАР СУБМӘДЕНИЕТІ ФЕНОМЕНІ 227
G. Chungulova FEATURES OF ETHNIC AND RELIGIOUS IDENTIFICATION IN MULTI-CONFESSIONAL SOCIETY 233

СЕКЦИЯ ПОЛИТОЛОГИИ

Абдыкаимова Н.Т. О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ МОДЕРНИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В СТРАНАХ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ АЗИИ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ) 239
Амиова М.М. ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ РЕЧИ (на примере Послания Президента РК – Лидера Нации Н.А. Назарбаева народу Казахстана: «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее») 244
Амиова М.М. РОЛЬ ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В ПРОЦЕССЕ РЕАЛИЗАЦИИ ИМИДЖЕВОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА 249
Амиров А.Е. ФРАНЦИЯДА ЖЕРГІЛІКТІ ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫ 254
Амиров А.Е. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЖЕРГІЛІКТІ ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУДЫҢ ҚАЛЫПТАСУ МӘСЕЛЕСІ 259

Аргынбаев Е.М. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА 264
Арынова А.Б. АҚШ-ҒЫ ЛОББИЗМ ТӘЖІРИБЕСІ 271
Арынова А.Б. ЛОББИЗМ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУДІҢ НЫСАНЫ РЕТІНДЕ 276
Балкеев А. ДОСМУХАМЕДОВТЫҢ ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ РӨЛІ 282
Балкеев А. АЛАШ ОРДА ҚАЙРАТКЕРЛЕРІНІН НЕГІЗГІ ИДЕЯЛЫҚ ТҰЖЫРЫМДАРЫ 284
Басығариева Ж.А. ЯДРОЛЫҚ ОТЫН БАНКІ: МӘНІ МЕН МАЗМҰНЫ 286
Беркутова Е.А. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАБАСТОВОК И ЛОКАУТОВ: МИРОВАЯ ПРАКТИКА И КАЗАХСТАН 289
Валиева Г.Е. СИРИЙСКИЙ КОНФЛИКТ В СМИ: НА ПРИМЕРЕ CNN И ПЕРВОГО КАНАЛА 294
Дукеев Б. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖҮЙЕСІНІҢ ЖАҒДАЙЫ 299
Дюзденбаева Р.О. СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНОВ В КАЗАХСТАНЕ 304
Жакупова Ж. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҰЛТАРАЛАЛЫҚ КЕЛІСІМ – САЯСИ ТҰРАҚТЫЛЫҚТЫҢ КЕПІЛІ РЕТІНДЕ 307
Жангужекова Д.Ж. РОЛЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ И ТЕХНОЛОГИЙ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ 312
Жандосова Ш. Дюсебаев Д., Альханов Е. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ДІНИ ЭКСТРЕМИЗМ МЕН ТЕРРОРИЗМНІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ 317
Қайдарова Ә.С. Меңдіғалиев Қ.С. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯНЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ САЯСИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗДЕРІ 320
Камалдинова А.А. МОЛОДОЙ УЧЕНЫЙ: ДОСТИЖЕНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРОБЛЕМЫ 325
Касымбаев А. ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ СОЦИАЛЬНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ В КАЗАХСТАНЕ 330
Кеңесов А.А., Киікбаев Ж. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА САЯСИ МӘДЕНИЕТТІҢ ҚАЛЫПТАСУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ 335
Киздарбекова У. ИДЕОЛОГЕМА И ИДЕОЛОГИЯ В ОБЩЕСТВЕННОМ РАЗВИТИИ, ИХ СООТНОШЕНИЕ 340
Киздарбекова У. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ТҮСІНІГІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ 345
Киикбаев Ж. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ САЯСИ МӘДЕНИЕТІНІҢ ДӘРЕЖЕСІ ҚАНДАЙ? 349

Килыбаева Ш. ПРОТЕСТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ 354
Мәлік Ғ.А. САУД АРАБИЯ ЖӘНЕ ИРАННЫҢ НЕГІЗГІ ҚАРАМА-ҚАЙШЫЛЫҚТАРЫ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ПАРСЫ ШЫҒАНАҒЫНДАҒЫ ТҰРАҚТЫЛЫҚ ПЕН ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУГЕ ҰМТЫЛУЫ 357
Мустафаева Н.С. ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРДЫҢ САЯСИ ҚАТЫСУЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ 361
Мустафаева Н.С. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЗАҢСЫЗ КӨШІ-ҚОН МӘСЕЛЕСІ МЕН ШЕШУ ЖОЛДАРЫ 367
Назарбетова А.К. МАСС-МЕДИА КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ЗНАЧИМЫХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ИДЕЙ 372
Рахимжанов М.К. О СОВРЕМЕННЫХ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДАХ К ИССЛЕДОВАНИЮ МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В МИРЕ И КАЗАХСТАНЕ 376
Рахимжанов М.К. К ВОПРОСУ ОБ ОБЪЕКТИВНЫХ И СУБЪЕКТИВНЫХ ФАКТОРАХ МИГРАЦИИ 380
Тухмарова Ш., **Айтымбетов Н.** ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖОҒАРҒЫ БІЛІМ ЖҮЙЕСІНІҢ ЖАСТАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ҚАЛЫПТАСУЫНА ӘСЕРІ 384
Шәбден М.Б. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ПРЕЗИДЕНТТІК ИНСТИТУТТЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ 389
Халикова Ш.Б. АДМИНИСТРАТИВНАЯ РЕФОРМА В КАЗАХСТАНЕ 394

СЕКЦИЯ СОЦИОЛОГИИ И СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ

СОДЕРЖАНИЕ

Шабденова А.Б., Абдирайымова Г.С. ЗДОРОВЬЕ В СТРУКТУРЕ ЦЕННОСТЕЙ НАСЕЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА (РЕЗУЛЬТАТЫ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ) 400
Биекенова Н.Ж., Кенжакимова Г.А. МОДЕЛИРОВАНИЕ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ 405
Дюсебаева Д.М., Нурбекова Ж.А. РОЛЬ СОЦИАЛЬНОГО РАБОТНИКА В ОКАЗАНИИ ПАЛЛИАТИВНОЙ ПОМОЩИ БОЛЬНЫМ В УСЛОВИЯХ ХОСПИСА 411
Жусупова А., Жаназарова З.Ж. МҮГЕДЕК БАЛАЛАРЫ БАР ОТБАСЫЛАРМЕН ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫСТЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ 412
Капсамит М.А, Нурбекова Ж.А. МОЛОДЕЖЬ — КАК ОБЪЕКТ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ 413

Көшекеев Е.А., Амитов С.А. ЕҢБЕК НАРЫҒЫ ЖӘНЕ ЖҰМЫСБАСТЫЛЫҚ 416
Муталиев Б., Садырова М.С. ӘЛЕУМЕТТАНУДА ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫ ЖАСӨСПІРІМДЕРДІ ЗЕРТТЕУ БАҒЫТТАРЫ 421
Сарыбаев С.А., Әбдікерова Г.О. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘЛЕУМЕТТЕНУ - ӘЛЕУМЕТТЕНУДІҢ ЕРЕКШЕ ТҮРІ РЕТІНДЕ 425
Сманқызы А., Жаназарова З.Ж. ОТБАСЫМЕН ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫСТАҒЫ ОТБАСЫЛЫҚ ТЕРАПИЯ НЕГІЗДЕРІ 429
Төлеуғазы Д., Абдикерова Г.О. ЖЕЛІЛІК КОММУНИКАЦИЯ ДАМУЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК САЛДАРЛАРЫ 431

СЕКЦИЯ ОБЩЕЙ И ЭТНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ

Арынбаева Ж. СТУДЕНТТЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІНІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІГІ 433
Ержанова М. БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ МЕН-ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ 438
Молдашбаева А. ЖЕТКІНШЕК КЕЗЕҢІНДЕ «МЕН-КОНЦЕПЦИЯСЫНЫҢ» ҚАЛЫПТАСУЫН САЛЫСТЫРУ 442
Пахратдинова Б. БАЛАНЫҢ АЛҒАШҚЫ ДАМУ КЕЗЕҢІ ЖӘНЕ «МЕНДІК» МӘСЕЛЕСІ 446
Саипова А. ЭМОЦИОНАЛЬНЫЕ СОСТОЯНИЯ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И МЕТОДЫ ИХ ОЦЕНКИ 449
Самарханова М. ИЗУЧЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ САМОПОЗНАНИЯ В ЗАРУБЕЖНОЙ И ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ПСИХОЛОГИИ 455

Көшекеев Е.А.
Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті
Ғылыми жетекші:
соц.ғ.к., доцент Амитов С.А.

ЕҢБЕК НАРЫҒЫ ЖӘНЕ ЖҰМЫСБАСТЫЛЫҚ

Еңбек нарығы – бұл жұмыс күшін (адамның еңбек ету қабілеті) тауар түрінде сатып-сатуға байланысты болатын экономикалық қатынастар жүйесі. Еңбек нарығы жоғары квалификациялы еңбектің беделінің сөзсіз көтерілуіне әсер етеді, осының арқасында әрбір жұмыс орнының бағасы артады, жұмыскерлерге және олардың еңбегінің сапасына деген талап күшейеді.

Еңбек нарығына барынша қабілетті және іскер жұмыскерлерді қатал, аяусыз түрде іріктеу тән. Ол жалқауларды, әлсіздерді және еңбек етуге қабілетсіздерді аямайды. Еңбек нарығы жұмыс күшін толық бағалауды қамтамасыз етеді, оның жоғары жылжымалылығына, қозғалысына, ширақтығына себепші болады, іскерлік пен белсенділікке ынталандырады. Нарықта жұмыс күшіне сұраным мен ұсыным заңы әрекет етеді, ол еңбекке төленетін ақының шамасын белгілейді. Бұл жерде жұмыс күшін сатушылар мен сатып алушылар кездеседі. Өзінің жұмыс күшін, яғни еңбек ету қабілетін ұсынушы жұмыскерлер сатушылар болып табылады. Еңбек ұжымдары мен кәсіпкерлер жұмыс күшінің сатып алушылары болады. Бір сөзбен айтқанда, еңбек нарығын мойындау жұмыс күшінің әлеуметтік-экономикалық табиғатын және оның өндіріс құрал-жабдықтары мен қосылу тәсілін түбегейлі өзгертеді. Қазір де біздің қоғамымызда жұмыс күшінің тауар табиғаты жөніндегі ғылыми дау негізінен аяқталды деуге болады. Еңбек нарығының әрекет ету жағдайында жұмыс күші тауарға айналады, ол оны өндіріс құрал-жабдықтары мен қосу нарықтық тәсілмен сату, сатып алу арқылы жүзеге асады.

Егер де жұмыс күші тауар болса, онда оның құны туралы сұрақ туады. Ол қалай анықталады және қазіргі оның шамасы қандай ? Жұмыс күшінің құны, оны қайта өндіруге қажетті өмір сүру құралдарының құнымен анықталады. Әзірше, дүние жүзінің көптеген елдеріне қарағанда біздің елімізде адамның еңбегі, оның жұмыс күші төмен бағаланады. Мысалы, Швейцарияда бір сағаттық еңбек – 30, Францияда – 15, Германияда- 28, Австрияда -22 доллар тұрады. Біздің есебіміз бойынша бұл көрсеткіш қазіргі таңда Қазақстанда орта шамамен 0,10 доллар (әрине бұларада инфляцияның деңгейін ескеру қажет) құрайды.

Нарықтық қатынастардың дамуы жұмыс күшіне деген сұраныс пен ұсынысты реттеу, еңбек қатынастары жүйесін реформалау мен жұмыс орындарының сапалық сипаттамаларының артуы, кәсіби білім беру жүйесінің жаңа экономикалық жағдайға бейімделуімен байланысты еңбек нарығында туындайтын мәселелерді зерттеуді көздейді.

Бұл мәселелерді шешу кезінде әлеуметтік жағынан әлсіз қорғалғандарды, еңбек ресурстарының бәсекеге қабілеті төмен топтарын ерекше ескеру қажет. Олардың біріне оларды негізгі толықтыру көзі болып табылатын жастарды жатқызуға болады.

Жастардың еңбек нарығына енуі елеулі қиыншылықтармен және қайшылықтармен қатар жүреді. Олар ең алдымен мамандық таңдауда жастар оның еңбек нарығында қажеттілігіне емес, қоғамдағы беделділігі мен

абыройына қарай бағыт ұстауына байланысты туындайды. Осыған байланысты оқу орнын бітірген жастардың көп бөлігі алған мамандығы бойынша жұмыс істемейді немесе мүлдем жұмысқа орналаспайды, бұл жастар арасында жұмыссыздық деңгейінің артуына әкеледі. Нәтижесінде жастардың осы бөлігінің біліміне салынған қаражат өзін-өзі ақтамайды.

Осындай мәселелер еңбек нарығын мемлекеттік реттеуді қажет етеді. Жұмысшыларды босатуға, жұмыс орындары мен еңбек ресурстарын теңестіру мәселесіне ерекше назар аудару керек. Нарықтық қайта құру жағдайында жұмыс орындары мен жұмыс күшінің теңсіздігі барлық қызмет (салалық, территориялық және кәсіби) түрлерінде күшейе түсуде. Қолданыстағы бағдарламалық құжаттарда экономиканың формальды емес секторында өз бетінше жұмыспен қамту толық есепке алынбайды. Осыдан барып оның орны мен даму келешегін анықтауда қиындық туады.

Еңбек нарығы - бұл тауар болып табылатын еңбек ресурстарының нарығы, олардың тепе-теңдік бағасы мен саны, сұраныс пен ұсыныстың бір-біріне әсер етуімен анықталады. Кәсіпкерлер мен еңбекке қабілетті адамдар нарық агенттері, олар еңбек нарығында өзара қатынаста болады. Сондықтан еңбек нарығы сұраныс пен ұсыныс тетіктері арқылы экономикалық агенттердің арасындағы бәсекелестіктің нәтижесінде жұмыспен қамтудың белгілі көлемі және еңбек төлемі дәрежесі орнайтын экономикалық орта болып табылады [1].

Экономиканың қаншалықты сәтті қызмет етуіне, экономикалық циклдің қандай фазасында тұрғандығына, негізгі субъектілердің жұмыс беруші мен жұмысшының мінез-құлқына байланысты, жұмысшы күшіне деген сұраным мен ұсыным, сәйкесінше жұмыссыздық деңгейі де айқындалады. Инфляция деңгейі мен ссудалық пайыз ставкасы инвестициялық белсенділікті анықтайды, ал ол өз кезегінде жұмысшы орын жүйесінің қызметін қалыптастырады: жұмыс орындары құралдары жойылады, жоғары технологиялық жұмыс орындары ашылады немесе бар технологиялық деңгейде айта жандандырылады. Халықтың табыс деңгейінен оның еңбектік белсенділік дәрежесі тәуелді болады. Табыс төмен болған сайын нарыққа көп адам саны шығуға тырысады және нарықтағы жүктеме көбейе түседі. Нарық субъектілерінің мінез-құлқына еңбек саласындағы дәстүрлер және ұлттық ерекшеліктер үлкен әсерін тигізеді. Сондықтан да, әр елде еңбек нарығы айқын ерекше сипаттарға ие болады. Қазақстанда еңбек нарығы әлі де болса өркениетті елдердегідей қалыптаса қоймаған [2].

Осы замандағы нарықтық экономикада адам әр алуан экономикалық қызметтер атқарады. Жанды өндіргіш күш болғандықтан адамға өзінен бөлінбес (атрибутивтік) көп сапа мен қасиеттер тән болады, оның бірнеше түрлі қажеттері және қабілеттері бар. қатынастардың белсенді творчестволық субъекті болып, адам осы замандағы эконмоикалық жүйеде полифункционалдық рөл атқарады.

Ұлттық еңбек нарығы: ішкі мен сыртқы нарықтың қатынасы. Барлық ұлттық нарықтарға еңбек саласында ішкі және сыртқы біріншілік және екіншілік нарықтардың дамуын тиімдірек ететін басқару стратегиясын іздеу тән. Нәтижесінде еңбек нарығының қызмет етудің және оны реттеудің ұлттық модельдері қалыптасады.

Еңбектік қатынастардың икемділігін арттыру қарама – қайшылық салдарға әкеледі. Бір жағынан, кәсіпорынның экономикалық тиімділігін арттырады, экономикалық өсу, ал ол өз алдына халықтың жұмысбастылығы мен игілігін арттырады. Екінші жағынан, жұмысшыларды әлеуметтік қорғау деңгейі төмендейді; тұрақсыз жұмысбастылық формалары мен жұмыс орындарын құру, тұрақсыз жұрақсыз еңбектік қатынастар, кәсіподақтардың әсерінің төмендеуі, ал ол еңбекшілердің құқықтарын тиімді қорғауға мүмкіндік бермейді.

Еңбек нарығы экономиканың басты элементі ретінде қызмет еткендіктен, берілген нарықтық құрылымда мемлекет тарапынан басқару және реттеу маңыздылығын иемденеді. Осы мақсатта еңбек нарығын реттейтін арнайы мемлекеттік органдар құралды. Оның қатарына министрліктер, департаменттер, мемлекеттік және мемлекеттік емес органдар жатқызылады.

Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі – өзінің құзыретіне жатқызылған қызмет саласында басшылық жасауды, сондай-ақ заңнамада көзделген шекте салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын Қазақстан Республикасының орталық атқарушы органы.

Еңбек биржасы–бұл жұмысшылармен жұмыс берушілер арасында еңбек жолдамасы кезінде келісім - шарттар жүргізілетін мекеме. Биржалардың негізгі функциялары еңбек нарығындағы ұсыныс пен сұранысты зерттеу, жұмыссыздарды есепке алу және бос орындарды тіркеуге алу, жұмысын ауыстырушыларға ақпарат беру, кадрларды оқыту және қайта даярлау, жұмыссыздық бойынша жәрдем ақыларды белгілеу болып табылады.

Жаңадан пайда болған жұмыс орындарына жұмысқа орналасқан азаматтар санының өсуі және экономикалық өсіммен шотталған тұрғындардың экономикалық белсенділігінің артуы есебінен жүреді. Еңбек нарығындағы белсенді саясат көмегінің арқасында, ол экономика саласында жаңа жұмыс орындарының пайда болуы арқылы және кәсіпкерлік істі қолдау, жұмыс күшінің сапасын нарықтағы бәсекелестікті арттыру арқылы тұрғындардың жұмыспен қамтылуының өсіміне әкеледі. Қазіргі кезде осы оң нәтижелердің айқындалуын мойындамауға болмайды. Еңбек нарығының икемділігі қазіргі өндіргіш күшінің даму деңгейінің талабына жауап ретінде пайда болған құбылыс, экономиканы дағдарыстан шығаруға, оның өсуіне, кәсіпорынның тиімділігін арттыруға, еңбек потенциалын толық пайдалануға мүмкіндік туғызады. Сонымен қатар ол тұрақсыз жұмыс орын санын көбейтеді, қызметкерлердің әлеуметтік қорғауын әлсіретеді. Бұл мәселелерді шешуге тек нарықтың шама-шарқы жетпейді. Сондықтан мемлекет жағынан қызметкерлерді пайдалануда тұрақтылық пен икемділікті үйлестіретін ұғымды реттеу механизмі қажет [3].

Қазіргі кезде қалыптасқан жұмыспен қамту қызметінің ролі маңызды болып келеді. Өкінішке орай, көп жерлерде еңбек нарығының жағдайына әсер ететін барлық факторларды ескермейді, әлсіз талданады. Көп жағдайда еңбек нарығын болжау арқылы бағалау тиімсіз және оны реттеуде негіз ретінде алынбайды.

Сондықтан көптеген облыстарда қалыптасқан жағдай болжанатын нәтижеден едәуір ерекшеленеді. Бұл жұмысты жеткілікті дәрежеде бағаламау мемлекеттік саясатты жетілдіруге әсер етеді. Жұмыстың жақсаруы үшін жұмыспен қамту орталықтарының кәсіпорындармен, мекемелермен, шаруашылықтармен, әртүрлі құрылымдармен байланысты кеңейтуі қажет. Бұл облыстағы, қаладағы, аудандағы, әрбір кәсіпорындағы, шаруашылықтағы жағдайды білуге мүмкіндік береді. Бұл өз аймағындағы жағдайда жақсы бағытталу мүмкіндігімен қатар, сәйкес келетін ұсыныстарды жетілдіруге, жұмыс орындарын сақтау, іздеудегі арнайы бағдарламалардың жүзеге асуына мүмкіндік береді.

Жұмыспен қамту қызметінің білім беру, оқыту мекемелерімен дұрыс байланысының болмауы кәсіптік деңгейде мамандарға деген қажеттілікті болжауға мүмкіндік бермейді. Еңбек нарығының қажеттіліктеріне сәйкес кадрларды даярлау реттелмейді. Нәтижесінде жоғары және орташа арнайы оқу орындарындағы түлектердің шамамен 80%-ы еңбек нарығында қажетсіз болып келеді. Осындай жағдай кәсіби техникалық оқу орындарының түлектеріндеде кездеседі. Жастар мәселесі аса жетілдірілген бағдарламаны талап етеді, ол мақсатты түрде аймақтық және республикалық бағдарламаларда қарастырылуы қажет.

Жұмыссыздарды жұмысқа орналастыру мақсатында оларға өз ісін ашуға көмек берілуі қажет. Бұл ең алдымен, іс-әрекет формасына деген кәсіптік бағыт, кеңес беруді ұйымдастыру, кәсіпкерлік негіздерін, мамандықтарға оқыту, өз ісін ашу үшін басқа да көмек түрлері. Айта кететін жайт, көп жерлерде келісімдер бойынша әртүрлі оқу орындарында халықты кәсіпкерлікке үйретуді ұйымдастыруға көңіл бөле бастаған соң, жұмыссыздардың оған назары өсуде. Жұмыспен қамтуда жұмыссыздарды кәсіптік оқытуды ұйымдастыру алдыңғы қатарда болып келеді. Кейбір кәсіпорындар шетелден мамандарды, жұмысшыларды, қызмет көрсетушілерге дейін аспазшылар, жинастырушылар, т.б. әкеледі. Негізінен, бұл шетел азаматтарын жұмыспен қамту болып келеді. Бізде білгер мамандар мен жұмысшылар жоқ емес және біздер оларды қажет мөлшерде даярлай алмаймыз деген сөз емес. Жұмыспен қамту қызметтеріне бұл жұмысты жобалап, алдын ала Қазақстан азаматтарының ішінен мамандар мен жұмысшыларды жинақтауды қарастыру қажет.

1 Азаматтардың еңбек қатынастарын реттеу және еңбек құқықтарын қорғауда әлеуметтік сұхбат жүйесін дамыту және еңбек заңнамасының сақталуын, оның ішінде азаматтардың өтініштерін, шағымдары мен басқа да сұрауларын олардың еңбек құқықтарының сақталуына байланысты нақты

мәселелерді шешу мақсатында мемлекеттік бақылауды күшейту шаралары қабылдануда.

2 Мемлекет тарапынан еңбек жағдайларын жақсартуға, кәсіпорындарда халықаралық еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау стандарттарын енгізуге ерекше көңіл аударылуда.

Пайдаланылғанәдебиеттертізімі

3 Мамыров Н.Қ.,Тілеужанова М. Макроэкономика.- Алматы:Экономика, 2003.-315 б.

4 Остапенко М.Ю. Экономика труда: Учебное пособие. – М.:ИНФРА-М, 2007. – 274 с.

5 Кайранбеков Б.О.Еңбек нарығының ролі, құрылымы мен мәні // «Білім беру саласындағы және жаратылыстану-техникалық ғылымдары бойынша мамандар дайындаудағы инновациялық технологиялар» Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары.- Тараз, 2007.- Б.275-277